

Straffen

Gevangene komt niet langer vrij op twee derde van de straf

Beeld Harry Cock

Gevangenen komen vanaf deze week niet meer vrij nadat zij twee derde van hun straf hebben uitgezeten.

Marco Visser 2 juli 2021, 07:07

Woede was er toen Volkert van der G. in 2014 vrij kwam. Een jaar eerder had premier Mark Rutte nog gezegd dat hij de minister van justitie zou ontslaan als die Van der G. op proefverlof zou sturen. Maar de moordenaar van Pim Fortuyn had twee derde van zijn straf uitgezeten. Hij was tot 18 jaar veroordeeld en hoefde dus 12 jaar te zitten. Zo waren de regels. Tot donderdag.

Was Van der G. vandaag veroordeeld, dan zou al die verontwaardiging niet nodig zijn. Door de nieuwe Wet straffen en bescherming komen gevangenen niet meer vrij nadat zij twee derde van hun celstraf hebben uitgezeten. De maximale periode van de zogeheten voorwaardelijke invrijheidstelling is nu 2 jaar. Van der G. zou nu dus minimaal 16 jaar moeten zitten.

Ook nog eens voorarrest eraf

Groeiend onbehagen over de twee derde-regel leidde ertoe dat bijna de gehele Tweede Kamer twee jaar geleden instemde met de nieuwe wet. Alleen de Partij voor de Dieren was tegen. Slachtofferhulp Nederland is blij met de brede politieke steun. “Als een zaak lang heeft gelopen, gaat ook nog eens het voorarrest eraf”, zegt woordvoerder Roy Heerkens. “Dan heeft een dader weliswaar al vastgezeten, maar voor het slachtoffer begint de verwerking pas. Dan kan een dader tien jaar cel krijgen, maar zit hij na het vonnis nog maar zes jaar vast. Dat is voor het gevoel van recht van het slachtoffer niet wenselijk. Zo denken Kamerleden er ook over.”

De vraag is of rechters die denkwijze delen. De nieuwe wet kan het effect hebben dat rechters minder zwaar gaan straffen, denkt Dirk Daamen, strafrechtadvocaat in Maastricht. “De rechter gaat er vanuit dat mensen twee derde van de tijd uitzitten. Dat is de netto straf. Ik verwacht dat rechters dat in hun hoofd hebben zitten. Dat kan betekenen dat straffen voor zwaardere zaken als moord iets lager zullen uitvallen zodat netto de balans gelijk blijft.”

Snijden in vrijheden

Een tweede grote verandering is volgens Daamen de andere opzet van de zogeheten detentiefase: de periode waarin gedetineerden zich kunnen voorbereiden op de terugkeer naar de samenleving. “Nu krijgt een gedetineerde twee jaar de tijd. Dan komt hij in een halfopen en daarna in

een open inrichting terecht. En vervolgens kan de gedetineerde het laatste half jaar thuis of op een verlofadres proefdraaien. In die mogelijkheden wordt flink gesneden.”

Dat snijden in vrijheden voor gedetineerden kan wel eens een ongewenst effect hebben, waarschuwen strafrecht deskundigen. Namelijk: meer recidive. Mede daarom zijn advocaten, de Raad voor de Rechtspraak en Openbaar Ministerie kritisch op de wet. Zij zien de noodzaak van de wetswijziging niet.

Protest tegen nieuwe wetten

Dat klinkt bekend. Ook bij het verbod op taakstraffen als iemand zich schuldig maakt aan geweld tegen een hulpverlener en bij de invoering van de Wet Slachtofferrechten protesteerde zo'n beetje de hele strafrecht keten. “Dit is het zoveelste wetsvoorstel om straffen zwaarder te maken”, zegt Daamen. “Politiek scoort het beter om voor slachtoffers op te komen dan te zeggen dat gedetineerden ook rechten hebben. Terwijl ik me afvraag of binnen de samenleving echt een breedgedragen gevoel is dat straffen te licht zijn. Als mensen meer weten over een specifieke zaak, blijkt uit onderzoek dat de straffen die mensen geven dicht bij de straffen van de rechters liggen.“

Soms zijn er zaken zoals die van Van der G. waarin samenleving, politici en wellicht ook rechters meer hadden willen doen. “Maar je moet oppassen om op basis van een zaak de wet over de hele breedte te wijzigen. Binnen het huidige strafrecht heeft de rechter voldoende gereedschap om passende straffen op te leggen.”

Verhuisplicht en locatieverbod

Maar volgens Slachtofferhulp Nederland zorgt de nieuwe wet juist voor een betere balans tussen belangen van daders en slachtoffers. Vooral ook

omdat vanaf nu de wensen van slachtoffers gaan meespelen als iemand voorwaardelijk vrij komt. “Dat kunnen locatieverboden zijn of de verplichting te verhuizen”, zegt Heerkens. “Dat voegt echt iets toe. Als jij de moordenaar van je dochter na acht jaar geregeld in het dorp tegenkomt, is dat geen situatie waar je als nabestaande blij mee bent. Het is goed dat behoeften en wensen van slachtoffers bij de uitvoering van de straf in een wet worden verankerd.”

Lees ook:

Celstraf duurt niet meer automatisch een derde korter

Het moet niet meer vanzelfsprekend zijn dat daders van zware misdrijven na twee derde van hun celstraf vrijkomen. Minister Sander Dekker van rechtsbescherming heeft zijn langverwachte wetsvoorstel hierover bij de Tweede Kamer ingediend. Gevangenen kunnen straks nog maximaal twee jaar voor het einde van hun straf de cel uit.